

Zachár László
A FEJLESZTŐ PROFESSZOR

Koltai Dénes professzor úr távozása az andragógiai és a felnőttképzési szakemberek köréből nagy veszteség. Nemcsak széles körű szakmai tudásával és tapasztalatával letünk szegényebbek, hanem egyénisége, ügy- és emberszeretete is hiányozni fog mindazoknak, akik nagyra becsülték. Magamat is ebbe a körbe sorolom, ezért megtisztelőnek tartom, hogy néhány sorban emlékezhetek rá. Visszaemlékezésemben Professzor úr munkásságából azokat a fejlesztéseket szeretném kiemelni, amelyeket az ezredforduló idején végzett a felnőttképzési szakemberképzés megújításáért az egyetemi oktatásban és a tanár-továbbképzésben, mivel azok egy részét akkori munkahelyeimről is láthattam, segíthettem, sőt magam is részt vehettem benne.

Munkakapcsolatunk létrejöttére a lehetőséget az adta, hogy a kilencvenes években mindketten a rendszerváltozás okozta egyik legnagyobb kihívás megoldásán dolgoztunk: a munkavállalók mint humán erőforrás fejlesztésén. Magam a munkaügyi, majd az oktatási tárcánál a munkaerőpiaci képzési programok, illetve a felnőttképzési módszerek fejlesztésével foglalkoztam akkor, amikor Professzor úr az egyetemi felnőttoktatási szakemberképzés megújítását helyezte fejlesztő tevékenységének középpontjába. Azért kerültünk szakmai kapcsolatba, mert az irányításban dolgozó fejlesztő szakemberek és az egyetemi emberi erőforrás fejlesztési/felnőttképzési szakok vezetői egyetértettek abban, hogy a munkaerőpiaci képzések eredményes fejlesztése, illetve gyakorlati bevezetése nem képzelhető el a felsőfokú szakemberképzés megújítása nélkül. Ugyanakkor a tartalomfejlesztésnek differenciálnak kell lennie a humán erőforrás rétegezetségének megfelelően (szakképzett/szakképzetlen; gazdaságilag aktív/inaktív; hátrányos helyzetű - csökkent munkaképességű, roma stb.)

Professzor úr irányításával 1995-ben indult el egy új szakemberképzés a humán szervező (munkaügyi) menedzser szakon, melynek célja olyan szakemberek kibocsátása volt, akik képesek a munkavállalók képzését hatékonyan segíteni többek között a programok kiválasztásával, megszervezésével és lebonyolításával, valamint igény szerint a megfelelő munkahely megtalálásával/megerősítésével. A humán szervezői/menedzseri tudásnak magas szintűnek és komplexnek kellett lennie, hogy azt sikeresen lehessen alkalmazni az eltérő felhasználói igényeknek megfelelően (munkaügyi szervezet, regionális munkaerő-fejlesztő és -képző központok/más képzőszervezetek, gazdasági szervezetek/vállalatok).

Mai szemmel is úgy látom, hogy az említett célok elérése érdekében tett egyedülálló fejlesztés volt a „Humán szervező (munkaügyi) menedzser” egyetemi jegyzetsorozat elindítása, melynek keretében 1994–2003 között – az új szak közvetlen tananyagain kívül – Professzor úr irányításával és szerkesztésében 90-nél több kötet jelent meg több, mint 60 szerzőtől a szak hallgatói és az érdeklődő szakemberek számára. (A sorozatban ő maga is három témakört dolgozott ki nem csak az andragógiai elmélet és gyakorlat témaköréből. *A felnőttképzés elméleti, gazdasági és területi problémái* c. könyvében (2001) feltárt jellemzők ma is aktuálisak.)

A sorozat tudásanyaga meggyőződésem szerint két okból volt kiemelkedő. Egyrészt azért, mert a leendő szakember tudását alkotó valamennyi tématerületet felölelte: a munkaerőpiac működésére vonatkozókat – pl. gazdaságtan, munkaerő, munkajog, marketing, informatika, statisztika stb. –, valamint a humán erőforrás tanulására és képzésére vonatkozókat – pl. művelődéstudomány, felnőttnevelés-oktatás (andragógia), szak- és munkaerőpiaci képzés stb. Másrészt azért, mert a megszületett tanulmányok és összefoglalók magas színvonalúak voltak, Koltai professzor úr meg tudta nyerni a jegyzetek megírására a legismertebb szakembereket – számos professzort, nemcsak az egyetem szakmai tanszékeiről és a FEEFI-ből, hanem más felsőoktatási és állami intézményből is. (A mi szakmai területünkről említhető professzorok például Agárdi Péter, Durkó Mátyás, Cserné Adermann Gizella, Maróti Andor, Zrinszky László). A sorozat módot adott arra is, hogy a témakör tartalmában bekövetkezett jelentősebb változást egy átdolgozott kiadás tükrözze.

Professzor úr kérésére két jegyzetet írtam a munkaerőpiaci képzésekről, mivel az akkor még kevésbé ismert (publikált) tudásterület volt. (A megbízás oka valószínű az lehetett, hogy Professzor úr ismerte néhány korábbi munkámat, és 1998-tól a szakon taníthattam a munkaerőpiaci képzési ismereteket.) Jegyzeteimben alapvetően a szakképzéssel és a munka világával kapcsolatos elméleti és gyakorlati ismeretekkel foglalkoztam (pl. korszerű tananyagtervezés, azon belül a kompetenciaelvű és moduláris felépítésű képzési programok; a munka világával kapcsolatos ismeretek rendszere, többek között pályaorientáció-pályaválasztás; álláskeresés-álláselnyerés). Azért volt fontos, hogy Professzor úr ezt a fejlesztést szorgalmazta, mert a jelzett ismeretek hiánya jelentősen szűkítette – ma is! – a felnőttek részére nyújtandó konkrét segítségadás eredményességét, következésképpen a munkavállalók sikeres foglalkoztathatóságát.

Még egy jelentős innovációs munkát emelek ki, ami 2005–2008 között valósult meg, és amelyben Professzor úrnak meghatározó szerepe volt. Ebben az időszakban egy kilenc kötetből álló tanár-továbbképzési sorozat készült el európai uniós támogatással – a HE-FOP 3.5.1. „Korszerű felnőttképzési módszerek kidolgozása és alkalmazása” program keretében – a Nemzeti Felnőttképzési Intézet, majd 2006-tól a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet programvezetésével. A sorozat a felnőttoktatás és -képzés különböző területein dolgozó szakemberek számára foglalta össze a hazai felnőttképzés rendszerét, az andragógia, a képzésmódszertan korszerű ismereteit, a felnőttképzés hazai fejlesztési és kutatási eredményeit, továbbá az EU és a fejlett országok felnőttképzés-politikáját.

A sorozat egyik alkotószervezője Koltai Dénes volt (Benedek András, Szekeres Tamás, Vass László mellett), és vezetésével készült el a sorozat *Andragógiai ismeretek* c. kötete (486 p.), melynek fejezeteit túlnyomó részben a kar tanárai írták (Bajusz Klára, Cserné Adermann Gizella, Kleisz Teréz, Kocsis Mihály, Koltai Dénes, Reisz Teréz, Zrinszky László; vendégszerzők: Szilágyi Klára, Szokolyné Kraici Mária). A sorozat más témakörök írásában is közreműködtek a FEEK tanárai (Szép Zsófia és Vámosi Tamás).

Az andragógiai kötet tartalma sokrétű volt: a fejezetek törzsanyagát kiegészítették fogalomgyűjtemények, jegyzetek, segédletek/szövegrészletek, önellenőrző és gyakorló feladatok/ megoldások, valamint a fejezetek végén szerkesztett szöveggyűjtemények.

Visszaemlékezésemben próbáltam a fenti szakmai példákkal alátámasztani azt a cím-beli állításomat, hogy Koltai Dénes professzor úr fejlesztő szakember (is) volt, aki vezetői munkájában tudatosan helyezett hangsúlyt arra, hogy a FEEFI, majd a FEEK ne „csak” egy humánerőforrás-képző egyetemi felsőoktatási szervezet legyen, hanem olyan műhely, amely lehetőségeihez képest élen is jár, és azt a versenytársak, a többi egyetemi felnőtt-képzést folytató intézmény is elismeri. És így lesz az emlékezésből szubjektív vélemény, hiszen mindezt anélkül mondom, hogy tudnám erről Professzor úr, Dénes véleményét, hiszen annak idején erről a törekvéséről nekem „vallomást” nem tett. Hogy volt-e benne ilyen tudatosság, azt csak közvetlen munkatársai tudhatják.

Végül Professzor úr emberi magatartásának azokról a vonásairól szólok, amelyek nekem máig szimpatikusak. Mindenekelőtt a munkakapcsolataiban érzékelt kiegyensúlyozott viselkedése tett rám hatást, melyet személyesen tapasztaltam a munkabeszélgetéseken vagy az MTA PTB Andragógiai albizottságában. (Utóbbinak hosszú ideig elnöke volt.) Mindig megalapozottan, tényszerűen képviselte álláspontját, ugyanakkor nem éreztem, hogy ráerőltetné akarát másokra, meghallgatta, adott esetben figyelembe vette a vele egyet nem értők véleményét is. Érveléseiben szakmai elkötelezettséggel bírálta a negatív jelenségeket, a nem elég hatékony intézkedéseket, ugyanakkor kritikai észrevételeiben érezni lehetett társadalompolitikai elkötelezettségét. Ez számomra azért volt lényeges, mivel a felnőttek oktatásával, képzésével kapcsolatos feladatok alapvetően a társadalmi érdekelttség körébe tartoznak, és azok érvényesítéséhez szervezett, szakszerű támogatás szükséges.

Koltai Dénes professzor úr életpályája, a rendszerváltozás előtti pályafutása és a kilencvenes évektől egyre kiteljesedő és sikeres felsőoktatási iskolateremtő tevékenysége számomra annak a társadalomszemléletnek az igazságát erősíti, mely szerint a múltat nem megtagadni, hanem meghaladni kell! Professzor úrra – nekem Dénesre is, a barátomra is – sokszor gondolok így!